

Bc.art. Justīne Dižpētere
Latvijas Kultūras akadēmija

**PERFORMANCES ELEMENTI PREIĻU KONCEPTUĀLISMA
GRUPAS DARBĪBĀ**

**ELEMENTS OF PERFORMANCE IN THE ACTIVITIES
OF PREIĻI CONCEPTUALISM GROUP**

<https://doi.org/10.55877/kkmp.2024.459>

Abstract

The article covers elements of performance used by Preiļi conceptualism group in their activities besides or within conceptual writing examples, appearances that are considered a part of the public image they have constructed and upheld, and practices of self-mythology.

To better understand context that surrounds the group and their place in Latvian literary and art circles, the article expands on the origin of Preiļi conceptualism group and their literary works, focusing on group-appointed leader Einārs Pelšs and performative elements in his conceptual writing. Using examples of writing as a starting point, other performance elements are formulated and described, starting with the group's self-myth and stories surrounding it, experiments with literary normatives, and in the end – performance events organised and executed by Preiļi conceptualism group.

As a means of further contextualization, some examples of performance art in the 20th century and use of performance in other literary and art groups are given. A brief introduction to theories of performativity and performance studies in parallel with activities by Preiļi conceptualism group allows for a deeper look into the expansion of literary conventions that group members use to broaden the scope and understanding of conceptualism and conceptual writing.

Keywords: *Preiļi conceptualism group, performance, performativity, conceptual writing, conceptualism.*

Preiļu konceptuālisma grupa darbojas tekstuālā vidē, izmantojot konceptuālās rakstības paņēmienus, ko pierāda ne tikai izdotie un publikai prezentētie darbi, bet arī fokuss uz tekstu izpildījumu skatuviskās performancēs, modificējot performances mākslas ierastos līdzekļus. Konceptuālās rakstības fenomens sakņojas konceptuālās mākslas un tieši lingvistiskā konceptuālisma nostādnēs, kurās fiksēta atsauce uz konceptuālo mākslinieku pārliecību, ka mākslas darba materiālā forma vai rakstniecības gadījumā vārdiskais formulējums tiek pakārtots tā idejiskajam pamatojumam, simbolizējot mākslas dematerializāciju un lielāku uzsvāru, kas likts intelektuālajam uztveres procesam [Lippard 1997]. Balstoties šajā idejā, par konceptuālās rakstības galvenajiem paņēmieniem tiek izvirzīta apropriācija, dokumentācija un redīmeids, kuru kopumu raksturo mākslas kritiķes Mārdžorijas Pērlofas (*Marjorie Perloff*) formulētais termins “neoriģinālais ģēnijs” [Perloff 2010]. Šis raksturojums sevī ietver pieņēmumu, ka konceptuālajam rakstniekam savā darbībā nav nosacīti jārada kas radoši oriģināls un jauns, bet drīzāk jāprot darboties ar plašu nozīmju, simbolu un tekstu lauku. No jau gatavām tekstuālām vai materiālām konstrukcijām, tās kombinējot, mainot kontekstu, izmantojot kā savdabīgas veidlapas vai reizēm paturot veselu funkcionējošu konstrukciju un mainot tās funkcionalitāti, tiek izveidots jauns mākslas darbs, kas atvērts iepriekš neapzinātām interpretācijām. “Neradošā” pieeja konceptuālajai rakstniecībai šķietami likumsakarīgi saistāma ar kultūrpolitiski, sociāli un institucionāli kritisku noskaņu, kas vērsas pret tradicionālām literārām konvencijām un mākslas patērētāja ierasto vietu darba radīšanas, pārdošanas un uztveres procesā, kur rakstītais vairs neatrodas tikai lapas vai pat grāmatas vāku robežās un lasītājs paralēli rakstniekam kļūst arī par darba nozīmes izpildītāju. Idejiski līdzīgi pagājušā gadsimta otrajā pusē tapa vairāki performances mākslas notikumi, kas tika fokusēti uz skatītāja aktīvu iesaisti darba norisē un mākslinieka iespēju izmantot savu ideju, kā arī bieži vien paša ķermeni, lai simboliski veiktu komentāru aktuālām sociālām un politiskām problēmām. Viens no spilgtiem piemēriem performances mākslas vēsturē ir Marinas Abramovičas (*Marina Abramović*) 1974. gada performance “Ritms 0”, kurā pati māksliniece, izmantojot savu ķermeni par galveno objektu performances izpildījumā, apsēdusies pie galda ar dažādi funkcionālām lietām, kuras performances apmeklētāji tika aicināti izmantot pret M. Abramoviču. Performance tika pārtraukta brīdī, kad viens no cilvēkiem novietoja pistoli pie mākslinieces galvas, tādējādi simboliski un pavisam tieši pārņemot kontroli pār šī mākslas darba iznākumu [Wood 2019: 32]. Papildus jau minētajām performances mākslas raksturiezīmēm šāda veida mākslas notikumi ilustre vēršanos pret mākslas institūcijām, tajā skaitā mākslas tirgu, un kritiku par strauji augošiem patēriņa sabiedrības ieradumiem, kam rodamas paralēles konceptuālās mākslas un rakstības nostādnēs.

Pirmais datētais stāsts par Preiļu konceptuālisma grupas izcelsmi saistāms ar 2016. gada vasaru, precīzāk, nakti no 12. uz 13. jūniju. Šis nakts notikumus vēlāk

dokumentē grupas dalībnieks Raimonds Ķirķis, aprakstot tolaik vēl šaisaulē esošā dzejnieka Anda Surgunta (1984–2018) atklāto Alfabēta dzimteni vienā no Preiļu pilsētā esošajiem akas grodiem [Ķirķis 2021]. Tieši šī saikne ar noteikto pilsētu ir nozīmīga grupas izcelsmē un pastāvēšanā, jo sākotnējie grupas aizsācēji A. Surgunts un Einārs Pelšs tās dibināšanas brīdī dzīvo Preiļos un aicina turpmākos dalībniekus, kurus interesē konceptuālās rakstības paņēmieni, nest Preiļu vārdu. Lai gan pirmajā tikšanās reizē, kad notikusi pulcēšanās pie Alfabēta dzimtenes, kurai par godu četrus gadus vēlāk tapusi arī “Poēma par Alfabēta dzimteni” [Ķirķis 2020], nav piedalījušies visi grupas dalībnieki, tie kopā uzstājušies Preiļu konceptuālisma dzejas prezentācijā 2019. gada 4. janvārī, un pilnīgs uzskaitījums veikts, parakstoties Preiļu konceptuālisma grupas manifestā. Dalībnieki ir Anna Auziņa, Elvīra Bloma, Raimonds Ķirķis, Aivars Madris, Artis Ostups, Einārs Pelšs, Ivars Šteinbergs un Kārlis Vērduņš [Ostups 2021: 439]. Rakstnieku kopums, viņu dalība lasījumos, raidījumos un performansēs, kā arī izdotie konceptuālās rakstības piemēri, ir vienīgais nemainīgais un tiešais Preiļu konceptuālisma lielums. Līdz ar pašu radīto grupas pamatojumu, skaidrojumu par tās mērķiem un ikdienas norisēm grupas dalībnieki arī apkārtējo publiku iesaista savstarpēji referenciālās lēgendās, pašmīta iepazīšanā un vairākos performances elementos.

Ja performances notikumu “objekti” pieredzami tikai apstākļos, kurus rada noteiktā brīža auditorija, un vienīgā dokumentācija iespējama apmeklētāju atmiņās un subjektīvajā pieredzē, atņemot tai jebkuru citu materiālo vērtību [Phelan 2006], konceptuālā māksla samērīgu iespaidu panāk, variējot ar mākslas darba oriģinalitātes un mākslinieka radošuma principiem. Pievēršoties Preiļu konceptuālisma grupas daiļradei un tās performatīvajiem aspektiem, atsevišķi izceļami Eināra Pelša darbi, kas savā formā, saturā un lasītāja–pircēja patēriņa pieredzē tiecas ieviest jaunus lasīšanas paradumus ārpus ierastās literārās tradīcijas. E. Pelša rakstības piemēri cita starpā nošķirami ar zīmīgo uzsvāru uz vizuāliem papildinājumiem, kas iekļauti tekstā, definē grāmatu ietvaru ar ārējo veidolu vai reizēm pilnībā pārņem virsroku attiecībā uz to tekstuālo saturu. Nereti Preiļu konceptuālisma grupas dalībnieku – īpaši E. Pelša darbi, tiek izdoti Valtera Dakšas izdevniecībā (darbojas kopš 2017. gada), kas, ņemot vērā izdevumu specifiku un pievērsto uzmanību to vizuālās ieceres precīzām izpildījumiem, bieži vien notiek ierobežotā eksemplāru daudzumā, iepriekš izsludinot interesentu pieteikšanos, lai izdošanas process būtu iespējams. 2018. gadā iznākusī grāmata “Rembo 2016” (arī “Rambo MMXVI”) izdota vien 60 eksemplāros, tādējādi nodrošinot daļēji performatīvas attiecības starp autoru un lasītāju, kas, ja reiz pieteicies uz vienu no dažām iespiestajām grāmatām, visticamāk sekojis līdzī dzejnieka radošajai darbībai, esot pazīstams ar to un apzinoties pieredzes parametrus, ko E. Pelša daiļrade lasītājam nodrošina. Papildus tam “Rembo 2016” izdots ciešā ārējā līdzībā ar VHS kasetēm, ievietojot to apvalkā, kurā līdz ar grāmatu likts autora veidots plakāts ar uzrakstu “slikti dzejot ir stilīgi” un piecu uzlīmju komplekts, kā arī par grāmatzīmi izmantota

filmas lente. Atsaucē uz vizuālo noformējumu grāmatas saturs, veidots no kolāžām ar komēdijseriāla "Ofiss" (*The Office*) galvenā varoņa seju, Silvestra Stallones (*Sylvester Stallone*) tēloto varoni filmā "Rembo" un franču dzejnieka Artura Rembo (*Arthur Rimbaud*) portretu, kā arī tekstuāliem papildinājumiem, šķietami imitē sižetisko kustību, kas panākama kino kadros. Atteikšanās no rakstniecības, kas atbilst literārām konvencijām, ne tikai apliecina konceptuālās rakstības paņēmieni izmantojumu praksē, bet arī veido performatīvu komentāru par patēriņa kultūru un mākslas ekonomiku, kura E. Pelšu interesē tikai tiktāl, cik ražošanas principi atbilst viņa radītajam tekstam, jo tie nav piemērojami grāmatas izdošanas procesam saistībā ar izdevumu nelielo tirāžu un īpašo vizuālo risinājumu. Tomēr īpašs performatīvs literatūras notikums pats par sevi ir E. Pelša 2021. gada grāmatobjekts "Janka". Termins "grāmatobjekts", salīdzinot ar "Rembo 2016", kurš veidots kā imitācija par videokaseti, "Jankas" gadījumā pamatojams ar tā primārās funkcionālās formas pretstatu literāram izdevumam. Tas seko 2020. gadā izdotajam kopoto rakstu pirmajam sējumam "Digi-Digi" un piepilda pirmās divas vietas dzejnieka un V. Dakšas "metraloģijas" projektā, kuru realizējot paredzēts izdot metru ar grāmatām. "Janka" veidots kā māla ķieģelis jeb redīmeids un izdots grāmatai atbilstošā veidolā. Tas ievietots literatūras un mākslas laukā un liek lasītājam pārskatīt savus pieņēmumus par grāmatas vai ķieģeļa funkcionalitāti, kad tie abi apvienoti vienā objektā. Artis Ostups, rakstot par "Janku", uzdod jautājumu: *Bet ko ar to var darīt ārpus ikdienišķā konteksta, no kura tas ir izņemts, lai kļūtu par literatūru?* [Ostups 2022] Tādu pašu jautājumu var uzdot par papildinošo materiālu, kas vēl atrodams kastē, kurā ķieģelis ievietots, – Kirila Vilhelma Ēča 11. klases zinātniski pētniecisko darbu "Dadaisma poētiskās iezīmes Eināra Pelša daiļradē". Ar abiem kopoto rakstu sējumiem E. Pelšs ironizē, ka ir pietiekami nopietns rakstnieks, par kuru reflektē zinātniski pētnieciskajos darbos, un var izdot gan vairāk nekā 800 lapu garu dzejas krājumu, ko sarunvalodā sauktu par ķieģeli, gan tādēļ arī pavisam reālu ķieģeli. Šādā saspēlē ar grāmatas saņēmēju E. Pelšs nostāda to performances notikuma situācijā. Tajā literatūras patērētājam jāpieņem mākslinieka uzstādītie noteikumi un jāpiespē vai drīzāk jāpiedzīvo ķieģeļa nozīme, kura nav ierakstīta tekstuālā paskaidrojumā, bet pašā idejas uztveres procesā. Lasītājs nonāk neatkārtojamā situācijā, kurā ar viena priekšmeta saņemšanu tam tiek piešķirta spēja piedalīties darba izpildē un radīšanā, ja ne materiāli, tad intelektuāli.

Ārpus literārās darbības Preiļu konceptuālisma grupas dalībnieku aktivitātes publiskajā telpā un informācija, kas tiek nodota plašākai auditorijai, lielākoties atkarīga no tā, ko paši dalībnieki izvēlējušies par aktuālu un vajadzīgu. Gandrīz visa refleksija par grupas ietvaros radīto un darīto nāk no iesaistīto puses, tiem kļūstot par vienlīdzīgiem autoriem mākslas darbu izstrādē, to skaidrojumā, stāstot par konceptuālisma principiem, un literārās darbības vērtējumā. Taču, Preiļu konceptuālisma grupas dalībniekiem nodarbojoties ar recenzēšanu un rakstu veidošanu, paralēli

to izglītojošai funkcijai tiek vīts arī cits atsauču un skaidrojumu tīkls – tas, ko vienā vārdā varētu saukt par Preiļu konceptuālisma grupas pašmītu. Tajā ietvertās leģendas par grupas izcelsmi, iekšējo struktūru, attiecībām ar citiem literatūras virzieniem un plašāku literatūras tradīciju, kā arī attieksmi pret konvencijām, kas nosaka Preiļu konceptuālisma vietu Latvijas kultūrtelpā, dalībnieki uztur konsekventi un pašreferenciāli. Personīgā mīta un stāstu veidošanas fenomens pazīstams naratīvās psiholoģijas laukā un nav saistīts ar performances studijām, taču uzskatāmi skaidro impulsus, kādēļ stāsti pašiem par sevi sniedz ieskatu personības mērķos, galvenajās vērtībās un identitātes parametros, kā to apraksta psihologs Dens Makadamss [McAdams 1993: 34]. Apskatot pašmītu performances kontekstā, iespējams spriest, ka tas kā konstruētas identitātes skaidrojums noder izpratnē par principiem, kas aktuāli Preiļu konceptuālisma grupas darbības laukā. Komunicējot ar literatūras patērētājiem, tāpat arī sabiedrības daļu, kuru tas neinteresē, un prezentējot sevi publiskajā telpā kā konceptuālisma virziena pārstāvjus, kas līdz šim Latvijas laikmetīgajā literatūrā nav apzināti identificēti, Preiļu konceptuālisma grupas dalībnieki par galveno rādītāju izmanto pašmītu. Pašmīts kā grupas ietvaros veidots un publiski izplatīts naratīvs palīdz Preiļu konceptuālismam piederošo identitāti konstruēt tikpat pašu labad, cik apkārtējo izpratnes veidošanai, definējot robežas dažādu literāru konvenciju kontekstā un Preiļu konceptuālisma grupas vietu tajās. Viens no pašmīta elementiem ir Alfabēta dzimtene, kas izmantota kā Preiļu konceptuālisma izcelsmes skaidrojums un Preiļu nozīmes pamatojums.

Ar Alfabēta dzimteni saistīta arī Preiļu konceptuālisma grupas dalība Latvijas Nacionālā mākslas muzeja izstādē “Es_Text” 2022. gadā, kur A. Ostups tika veidots darbu “Mūsdienu dzejas robežas”, attēlojot trīsdimensionālu “P” burtu ar garumzīmi, kas neapšaubāmi izcēlies no joprojām aktīvās Alfabēta dzimtenes un kļuvis par iespējamu Preiļu konceptuālisma grupas zīmolu, tiem atklājot jaunas literārās iespējas [Vērdušs 2022]. Attiecībā uz Preiļiem jāatsaucas arī uz leģendu par Riebiņu daudziem, kuras rašanās nav datēta. Dadaisti, balstoties Preiļu konceptuālisma grupas apgalvojumos, apmetušies Preiļiem netāļajos Riebiņos un pārstāv literatūras virzienu, ko konceptuālisma grupas pārstāvji uzskata par sev pilnīgi pretēju, tādējādi norādot cilvēkiem, kas dadaismu vēlas konceptuālismam pielīdzināt, uz nesakritībām starp abu mākslinieciskajām pārliecībām. Līdz šim neviens no Riebiņu dadaistiem nav ticis nosaukts. Raidījumā “Literatūra”, kā arī Betijas Zvejnieces filmā “Einaratīvs” Preiļu konceptuālisma grupa sevi raksturo kā finanšu piramīdas “shēmā” iesaistītos, atklājot, ka piramīdas augšgalā atrodas E. Pelšs, taču pārējie tam pakārtoti, shēmai atbilstoši dalās shēmas biedra maksā un sistemātiski grupai piesaista arī citus atbalstītājus. Kā shēmas dalībnieki visi kopā 2020. gadā parakstījuši Preiļu konceptuālisma grupas manifestu, kura saturā pa punktiem parodē Valsts kultūrkapitāla fonda aprakstu par valsts finansējuma atbalstu latviešu literatūrai un pamato, kāpēc tādu pelnījuši.

Manifestā konceptuālisma grupa izmanto konceptuālajai rakstībai atbilstošo dokumentācijas paņēmieni, par pamatu ņemot eksistējošu dokumentu un pielāgojot to savas idejas atklāšanai, šajā gadījumā praktiski pierādot, kā viņu izpildījumā noris dažādu ar tekstveidi un grāmatu vizuālo noformējumu saistītu literāro konvenciju apvērsums. Ar parakstu manifesta beigās katrs no dalībniekiem apliecina savu uzticību konceptuālismam un nodrošina savu vietu pašmītā un tā turpmākā kopšanā, taču lasītājam pierāda piederību vai drīzāk validitāti Preiļu konceptuālisma grupas procesos. Teātra pētnieks Marvins Karlsons (*Marvin Carlson*) attiecībā uz performanci izceļ domu, ka nošķirums starp vienkāršu darbību un performēšanu identificējams brīdī, kad darbības veikšana kļūst apzināta pret tiem, kas performanci uztver [Carlson 1996: 4–6]. Preiļu konceptuālisma grupas pašmīts ar šādu pamatojumu kļūst par uzskatāmu performances elementu, kā arī piešķir tam atsevišķu nozīmes dimensiju kā apzinātai grupas darbībai ar noteiktu mērķi attiecībā pret lasītājiem, skaidrojot tiem Preiļu konceptuālisma principus saistošā veidā. Lingvistiskās performativitātes teorētiķis Džons Ostins (*John Langshaw Austin*) atzīmē, ka valodas filozofijā eksistē performatīvi izteikumi, kuru performativitāti nosaka ne faktiskā vērtība, kas tiek piešķirta izteikuma brīdī, bet gan darbība vai nozīme, ko tas simbolizē – piemēram, “jā” vārds laulību ceremonijā norāda uz pāriešanu jaunā sociālā statusā [Micu 2022]. Pētnieks Džeimss Lokslisjs (*James Loxley*), papildinot Dž. Ostina teoriju, raksta, ka ar šādām runas darbībām iespējams radīt pavisam jaunu pasauli, kurā simboliskā vērtība ar performances palīdzību pārkāpj valodas robežas un ietekmē apkārtējās pasaules norises [Loxley 2007].

Izmantojot pētnieku skatījumu kā atkāpes punktu, veids, kādā Preiļu konceptuālisma grupa sevi prezentē literārajā sabiedrībā un plašākā publikā, izmantojot pašu rakstītos tekstus un leģendas, lai tos skaidrotu, realitātē ienes jaunu informācijas slāni, kas caur performatīvām runas darbībām tiek realizēts un nostiprināts kā pamatots, lai tiktu tālāk izmantots un kļūtu saprotams. Par Preiļu konceptuālisma grupas darbību iespējams spriest arī izmantojot franču sociologa Pjēra Burdjē (*Pierre Bourdieu*) “lauku” un “habitus” teoriju, kas paredz, ka noteikts kulturālais un sociālais lauks, kurā uzturas un funkcionē noteikts cilvēku kopums, ir kā *atsevišķs sociālais visums, kuram ir paši savi funkcionāli likumi* [Bourdieu 1993: 162]. Gūstot pamatu P. Burdjē teorijā, varētu apgalvot, ka arī ap Preiļiem veidojies noteikts literārais lauks, kurā pēc konceptuālismā pieņemtiem likumiem darbojas un performē ne tikai tam piesaistītie rakstnieki, bet arī lasītāji un citi interesenti, kas izglītojušies grupas pašmītā, izdevumos un recenzijās, iepazīstot konceptuālās rakstības paņēmienus, konceptuālisma principus un literārā lauka robežas, kuras Preiļu konceptuālisma grupas pārstāvji sev novilkusi pašrocīgi.

Mākslas vēsturniece Rouzli Goldberga (*RoseLee Goldberg*) apgalvo, ka performance divdesmitā gadsimta pirmās puses mākslā bijis tiešākais paņēmieni, kā

pārkāpt robežas un formulēt jaunus darbības virzienus [Goldberg 1999: 7]. Avangarda virzieniem, kuri ierasti nedaudz šokēja apkārtējo sabiedrību, performance kā papildus izteiksmes veids kalpoja par mediju, caur kuru vistiešāk un aizraujošāk atklāt savu pārliecību un specifisko stilu. Arī Preiļu konceptuālistu grupa sevi pieteikusi kā spējīgus performēt skatuviskā scenārijā divās no citām darbībām nošķiramās performansēs – grupas dzejas prezentācijā 2019. gadā Raiņa un Aspazijas mājā un 2022. gadā “Miera sarunās” Žaņa Lipkes muzejā. Pirmā no tām, kurā piedalījās Kārlis Vērdiņš, Aivars Madris, Artis Ostups, Anna Auziņa, Einārs Pelšs un Raimonds Ķirķis, tika prezentēta kā konceptuālistu dzejas lasījums ar mērķi pieteikt sevi Latvijas literatūras telpā. Performances laikā papildus lasījumiem tika veiktas arī vairākas citas aktivitātes, piemēram, drošības pārbaude, pasākumā neieradušos cilvēku vēstuļu lasīšana un biļešu tirdzniecības noteikumu lasījums. Performancē parādās pirmās atsauces uz Alfabēta dzimteni un Preiļu konceptuālistu dibināšanas nakti 2016. gadā. Izmantojot dažādās aktivitātes lasījumu laikā, grupas tālaka dalībnieki prezentēja konceptuālas rakstības paņēmienus, parodējot dažāda veida kārtības noteikumus dokumentācijas tehnikā. Ar vairākiem birokrātiskās valodas piemēriem Preiļu konceptuālistu grupa performatīvi veido par sevi priekšstatu, kurā skatītājam jārodas iespaidam par grupu kā literārai tradīcijai atbilstošu, tomēr spējīgu ironizēt par noteikumiem, kas pašus iegrožo. Atsevišķos brīžos performances laikā iesaistīties tiek aicināta arī atnākušo cilvēku auditorija, piemēram, piedaloties A. Auziņas poēmas “Apziņa” kopīgā deklamēšanā. Kopumā performance Raiņa un Aspazijas mājā organizēta kā spēle ar mākslas robežām, kuras nesēn dibinātais Preiļu konceptuālistu mēģina izstiept un pārkāpt, vienlaicīgi arī skatītājus aicinot pārdomāt savus pieņēmumus par radošumu un tā prezentēšanu.

Otra performance “Miera sarunas” trīs gadus vēlāk “Punctum” festivāla ietvaros pulcēja grupas dalībniekus Kārli Vērdiņu, Ivaru Šteinbergu, Arvi Vigulu, Arti Ostupu un Aivaru Madri, kā arī Eināru Pelšu ar video starpniecību, lai tie kopā izpildītu iestudētu performanci, kas turpina likt galveno uzsvāru uz grupas radītajiem tekstiem. Performances laikā dalībnieki pamīšus lasīja nelielus un nesaistītus teksta fragmentus, kamēr viens no viņiem – A. Madris – pamazām arvien spēcīgāk un tiešāk tika pārtraukts ar dažādām apkārtējo nicinoša un pazemojoša rakstura darbībām, līdz pašas beigās vīrietim galvā tika uzlikts maiss un tam virsū liets ūdens. K. Vērdiņš intervijā atklājis, ka impulss performances radīšanai bijis Krievijas sāktais karš Ukrainā, imitējot nepārtraukto un blīvo teksta plūdumu, kas lasāms dažādos ziņu portālos, kamēr pastarpināti, taču acu priekšā caur vizuāliem materiāliem tiek pieredzētas citu ciešanas. Atsaucoties uz performances mākslu pagājušā gadsimta beigās, “Miera sarunās” vērojamas paralēles saistībā ar mākslinieka ķermeņa izmantojumu paša mākslā, lai skatītāja pieredzē asāk un tiešāk uzsvērtu paredzēto tematisko loku. Šajā performansē tiek aktualizēts politiskais un sociālais process, kas norisinās

skatuviskā izpildījuma fonā, parādot, kā ar sevis radītiem, šķietami neatbilstošiem tekstiem konceptuālisms spējīgs simbolizēt plašāku idejisko lauku, kas pārsniedz paša teksta vai izpildīto darbību robežas. Radot performanci kā atsevišķu uzvedumu, kas eksistē pats par sevi, Preiļu konceptuālisma grupa tiekusies pārkāpt literatūras robežas, kas varētu tikt piešķirtas uz tekstuālo izteiksmi orientētam grupējumam, lai pierādītu, ka arī konceptuālās rakstības performēšana attiecīgajā kontekstā noder autora idejas piepildīšanai.

Performances elementi Preiļu konceptuālisma grupas darbībā kopumā vērojami trīs atsevišķos virzienos – izdotajos literārajos darbos, grupas prezentācijā publiskajā telpā citu veidotos raidījumos un aprakstos, kā arī atsevišķos, pašu organizētos pasākumos un skatuviskos notikumos. Performatīvie elementi grupas dalībnieku interpretācijā izmantojami gan kā papildinājums radošo izpausmju risinājumiem, gan publikas iesaistei un savas darbības skaidrojuma, gan kā aktīva darbība, lai pārkāptu literārās konvencijas ar konceptuālās rakstības paņēmieniem un tekstu izmantojumu priekšnesumos vai mākslas notikumu, piemēram, izstādes pamatā. Pārstāvot literāro lauku, Preiļu konceptuālisma piekritēji performatīvi aktualizē dažādus komunikācijas un uztveres līmeņus starp rakstnieku un lasītāju, kurus iespējams sasniegt, pārvirzot tekstu ārpus grāmatas lapām. To darot, iespējams palīdzēt plašākai auditorijai izprast veidus, kādos mākslas veidu normatīvi tiek pielāgoti laikmetīgu paņēmieni izmantojumam, un savā lokā radīt savstarpēji referenciālu nozīmju tīklojumu, kas sasniedz un iesaista arī lasītājus – ieinteresētus aktivizēt savu daļību tiem sniegtajā mākslas pieredzē.

Izmantotie avoti

- Bourdieu, P. (1993). *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*. New York: Columbia University Press.
- Carlson, M. (1996). *Performance: A Critical Introduction*. London, New York: Routledge.
- Goldberg, R. (1999). *Performance Art: from Futurism to the Present*. London: Thames & Hudson.
- Ķirķis, R. (2020). Poēma par Alfabēta dzimteni. *Punctum*. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/01/17/poema-par-alfabeta-dzimteni/> (skatīts 23.09.2023.)
- Ķirķis, R. (2021). Vai Preiļu konceptuālisms ir metode? *Punctum*. Pieejams: <http://www.punctummagazine.lv/2021/05/18/vai-preilu-konceptualisms-ir-metode/> (skatīts 23.09.2023.)
- Lippard, L. (1997). *Six Years: The Dematerialization of the Art Object*. Berkeley: University of California Press.
- Loxley, J. (2007). *Performativity*. London, New York: Routledge.

- McAdams, D. P. (1997). *The Stories We Live By: Personal Myths and the Making of the Self*. New York: Guilford Press.
- Micu, A. S. (2022). *Performance Studies: The Basics*. London, New York: Routledge.
- Ostups, A. (2022). Ko nozīmē publicēt ķieģeli? *Rīgas Laiks*. Pieejams: <https://www.rigaslaiks.lv/agora/ekphrasis/ko-nozime-publicet-kiegeli-21092> (skatīts 23.09.2023.)
- Ostups, A. (sast.) (2021). *Manifests. No futūrisma līdz mūsdienām*. Rīga: Neputns.
- Perloff, M. (2010). *Unoriginal Genius: Poetry by Other Means in the New Century*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Phelan, P. (2006). *Unmarked: The Politics of Performance*. London, New York: Routledge.
- Vērdiņš, K. (2022). Preiļu konceptuālistu grupas īsā vēsture. No: E. Ansone, (sast.) *Es_Text: izstādes katalogs, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs*. Rīga: Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, 112–127. lpp.
- Wood, C. (2019). *Performance in Contemporary Art*. London: Tate Publishing.